TSUE

YASHIL

YIT
Yashil iqtisodiyot&taraqqiyot
ilmiy-elektron jurnal

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№2

Google Scholar · OPEN ACCESS · ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY · OpenAIRE · ROAD · НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU · Academic Resource Index ResearchBib · ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE · CYBERLENINKA · BASE · INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL · Crossref

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O‘z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 40
Faxriddinov Temur Faxriddin o‘g‘li

TEMIR YO‘L YO‘LLARINI TA’MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI 46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich

BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI 51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA’MINLASH BO‘YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI 55
Mamanov Alisher Umbarovich

ENERGETIKA TARMOG‘I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASH YO‘LLARI 60
Xamdamova Gavxar Absamatovna

SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI 65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi

IJTIMOIY OBYEKTLARDA QURILISH XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOYILLARI 68
Gapparov Azim Qayumovich

QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA’MINLASH 72
Zaripov Shoxboz Alijon o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIY BARQARORLIKKA TA’SIRI 75
Xolmatova Asila Menglimurod qizi

РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ 81
Н.Т. Бекназарова

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT 86
Shaymatova Nargiza Ashurovna

NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI 93
Alimardonov G‘ayratjon Nuraliyevich

DIGITAL TWIN–BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS 99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva

PAXTA BO‘LAKCHASINING OG‘MA TO‘RLI YUZA SIRTI BO‘YLAB HAVO OQIMI TA’SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI 108
Karimov Abdusamat

АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ 115
Бабаджанов Шухрат Атхамович

“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI” 120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o‘g‘li

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA’SIRI 124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI 129
Ro‘zimatova Shaxlo Baltaboy qizi

THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING 134
Negmatov Nodir Nozimovich

O‘ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO‘RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI 139
Aytiyeva Sevara

TO‘QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR 144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich

YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O‘ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI 149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o‘g‘li

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 155
Axmedov Sanjar Temur o‘g‘li

POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH 160
Rustamov Sheroz Oblokulovich

AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO‘RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR 164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o‘g‘li

MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH 169
Feruza Nabieva

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH 176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G‘afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o‘g‘li

O‘ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI 183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI 188
Salaydinov Shodiyor Nizom o‘g‘li

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 194
Turg‘unov Nodirbek Muminjanovich

SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI 198
Jabborov Elbek Erkin o‘g‘li

SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA’SIRI 202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna

MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA’MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI 208
Egamov Temur Muzaffarovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYAVIY RAG‘BATLANTIRISH IMKONIYATLARI 213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich

MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O‘RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI 217
Achilova Firuza Kurbanovna

INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH 222
Ergashev Olim

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR 227
Amirov Zubaydulla Toir o‘g‘li

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O‘RNI VA AHAMIYATI 233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna

KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 238
Xakimov Uchkun Xamitovich

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 242
Mardanova Ra’no Isakovna

XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL 246
Yakubov Temur G‘anibekovich

RAQAMLI SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI 250
Ziyodullayev Qahramon

“MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI” VA “YASHIL TUROPERATORLAR” FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI 254
Toshev Akmal Salimovich

RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O‘ZARO BOG‘LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI 261
Madaminov Bekzod Allayarovich

O‘ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI) 266
Djumanova Rano Fayzullayevna

OLIY TA’LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI 272
Xo‘jaxanov Ma’rufxon Xamidxonovich

TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI 278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich

INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 282
Nigora Nurmatova

BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O‘RNI 287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o‘g‘li

O‘ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 291
Allabergenova Nilufar Shermetovna

O‘ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA’MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG‘OZLAR CHIQARISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI 298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich

“MINTAQA SANOATI SALOHIYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI” 306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich

BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI 309
Jabbarova Charos Aminovna

ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA’MINLASH 316
Alikulov Samar Abdirashidovich

O‘ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO‘LLASH 322
Turdibekov Xasan Ibragimovich

АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА 329
Камолова Феруза Кахрамоновна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL 333
Olloyorova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI 339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich

KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJRIBASI 343
Iminova Nargizaxon Akramovna

SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI 350
Xalikulova Shirin Utkir qizi

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR 354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna

XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH 358
Alimova Dildora Damirovna

BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI 363
Rajabov Oybek Panjievich

O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 367
Eshtemirova Anora Norboy qizi

BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI 371
Sadikova Shohida Obidqul qizi

HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI 380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich

YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI 385
Nasirova Kamola Alimovna

MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI 394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna

DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN) 400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah

DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH 405
Uralov Shavkat Maxramovich

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich

BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQISH DARAJASIGA TA'SIRI 414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich

BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR 418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI 424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 433
Qosimov Jahongir Ro‘ziboyevich, Suyunova Nilufar

YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O‘ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI 440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich

TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH 446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich

O‘ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH 450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS 456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 460
Астанов Зафар Муродуллаевич

TA’LIM MUASSASALARIDA O‘QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 466
To‘xtamisheva Dilrabo Shermonovna

KICHIK VA O‘RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI 472
Norboyev Sarvar Azodovich

MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 476
Xatamova Manzura Ochildiyevna, Safarov Botir Isaq o‘g‘li

MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA’MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI 482
To‘rayeva Nafisa Odiljonovna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO‘LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA’SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 487
Xazratkulov O‘ktamjon Xikmatullayevich

O‘ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI 491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o‘g‘li

EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO‘JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH 497
Kudiyarov Aybek Alisherovich

BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR 502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o‘g‘li

IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO‘YICHA SANOAT ISHLAB CHIQARISH TARKIBIY O‘ZGARISHLARNI BAHOLASH 509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdukarimovich

QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO‘YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI 515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna

SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO‘RSATKICHLARINI ARIMA MODELI YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH 522
Turopova Sohiba Djumanazarovna

MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 531
Davranov Odil Jumanazarovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI 538
Xamidova S.Ya.

STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES 544
Nasridinova Shokhida Taufikovna

SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR 551
To‘g‘onov Ibroximxo‘ja

XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURSLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI 555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich

PENSIYA JAMG‘ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI 562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich

EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI 566
Sobirova Xilola Rustam qizi

SURXONDARYO VILOYATIDA AHOLI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO‘RSATKICHLARINI ARIMA MODELI YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH 571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi

XO‘JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH 579
Valijonov Akmaljon

XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI 584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi

O‘ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna

ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (ABC) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (TC) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА 595
Киличева Ф.Б.

GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH 601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich

SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 606
Donaboyev Dostonbek Xusan o‘g‘li

УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ЕГО ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ 610
Агзамов Авазхон Талгатович, Алиева Сусанна Сейрановна

NOBANK KREDIT TASHKILOTLARINING AKTIV OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI 618
Sardor Karimov Boydulla o‘g‘li

INVESTITSION JOZIBADORLIKNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSIYA NAZARIYALARI INTEGRATSIYASI 624
Abdullayeva Nilufar Ruslanovna

QURILISH KORXONALARINI KORPORATIV QIMMATLI QOG‘OZLAR ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING ILG‘OR XORIJ TAJRIBASI VA UNI QO‘LLASH YO‘NALISHLARI 630
Igitov Jurabek Kuzibekovich

OPEN BANKING AS A DRIVER OF FINANCIAL INNOVATION AND INCLUSION IN UZBEKISTAN’S BANKING SECTOR 637
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Asadbek Ergashov

TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BOSHQARISH VOSITALARI 642
Sadikov Q.M.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

BOSHQARUV HISOBIDA NARX SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI (TOVAR BOZORIDA USTUN MAVQEGA EGA XO‘JALIK SUBYEKTLARI MISOLIDA) 646
Xaitmetov Elmurat Sidikmatovich

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭНЕРГОЁМКОСТИ ВВП НА ОСНОВЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ 652
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.

XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI INTEGRATSIYA YETUKLIGI MODELI VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH METODOLOGIYASI 659
Ne’matova Bonura Umid qizi

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDITNING MOHIYATI, MAQSADI VA ASOSIY VAZIFALARI 664
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich

OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA’MINLASH 674
Xusanova Gavhar

MAHALLIY SHAROITDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI KO‘P MEZONLI BAHOLASHNING IQTISODIY YO‘NALTIRILGAN GIBRID MODELI VA UNING AMALIY QO‘LLANILISHI 679
Mirzayeva Shaxnoza Mamat qizi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O‘RNATILGAN QUVVATLARINI TAHLIL QILISH 683
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o‘g‘li

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG‘LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH 688
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Dadaboyev Abdurahmon Ne’matjon o‘g‘li

RAQAMLI IQTISODIYOT BARQARORLIGINI TA’MINLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA ZAMONAVIY AHAMIYATI 693
Yusubov Inomjon Ikrom o‘g‘li

MOLIYAVIY RESURSLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK VA AMALIY JIHATLARI 699
Narzulloyev Behruz Baxtiyor o‘g‘li

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI AMALIYOTI TAHLILI 702
Kazakbayev S.B.

BOG‘DORCHILIK TARMOG‘NI RIVOJLANTIRISHDA SUV TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 705
Sattorov Orifjon Boymurodovich

MHXS ASOSIDA SUG‘URTA KOMPANIYALARINING BUGALTERIYA HISOBI VA MOLIYAVIY TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI 709
Alimov Baxodir Batirovich

QISHLOQ XO‘JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING IMTIYOZLI MOLIYALASHTIRISH MYEXANIZMLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH 718
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich

MAHALLA TIZIMIDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA INKLYUZIV IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASH YO‘NALISHLARI 724
Berkinov Bozorboy Berkinovich

XALQARO TURIZM BOZORIDA MICE TURIZMINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH JARAYONLARINING NAZARIY ASOSLARI 728
Fayyoza Xalimova Nafasovna

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARGA YO‘NALTIRILGAN BIZNES JARAYONLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH AMALIYOTI 733
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANDLIKNI LEGALLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI 737
Xalimbetov Farxad Bagibekovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TIJORAT BANKLARINING BIZNES EKOTIZIMI MUAMMO VA YECHIMLAR 742
Shoymardonov Orziqul Jo‘ra o‘g‘li

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASI YALPI HUDUDIY MAHSULOT XAJMIGA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARNING TA’SIRI 749
Sultanov Anvar Abdullaevich

YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA QURILISH SANOATINING IQTISODIY HOLATI 754
Axmedova Sanobar Ikrom qizi, Davlatov Ahmadjon Anvarbek o‘g‘li

DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIK LOYIHALARIDA VUJUDGA KELADIGAN RISKLARGA QARSHI UZOQ MUDDATLI IQTISODIY STRATEGIYALAR 760
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o‘g‘li

MODERN MODELS OF SALES LOGISTICS IN THE SERVICE SECTOR: MARKETING ASPECT AND AREAS FOR IMPROVEMENT 764
Mamatkulova Shoira Djalolovna

РОЛЬ ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНЕМАТЕЛЬСТВА 769
Ахмедова Азиза Тохировна, Зайналов Ж.Р.

ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА КАК ОСНОВА ФИНАНСОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ 774
Айматова Фарида Хуразовна

XORIJIY MOLIYAVIY RESURSLAR VA ULARNING IQTISODIY O‘SISH SIFATINI TA’MINLASHDAGI O‘RNI 778
Xomidova Kamola G‘olib qizi

SUG‘URTA TASHKILOTLARIDA TO‘LOV QOBILIYATINI OSHIRISHGA QARATILGAN ICHKI BOSHQARUV INSTRUMENTLARINI TAKOMILLASHTIRISH 783
Xattabov Murodulla Batirovich

RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHIGA TA’SIRI 788
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi

O‘ZBEKISTON QURILISH KORXONALARIDA KORPORATIV-IJTIMOIY MAS’ULIYAT HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 795
Murotkosimov Shoxrux Abdisalimovich

ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЯ ВАЛОВОГО ВНУТРЕННЕГО ПРОДУКТА УЗБЕКИСТАНА ЗА ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ 803
Ишонкулова Феруза Асатовна

CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 808
Sadinov Aziz Ziyadullayevich

BOJXONA BOSHQARUVIDA RAQAMLASHTIRISHNING XALQARO TAJRIBASI 814
Radjapova Latofat Sardorovna

MILLIY IQTISODIYOTDA SANOAT KORXONALARI RIVOJLANISHI XUSUSIYATLARI 821
Abdullayeva Madina Kamilovna

UY-JOY QURILISHI SOHASIGA ESKROU MEXANIZMINI JORIY ETISH ORQALI ULUSHDORLAR MABLAG‘LARINI HIMOYA QILISH ISTIQBOLLARI 827
Nigmatov Akbarjon Anvarovich

TASHQI SAVDO BALANSINI MUVOZANATLASHTIRISH 831
Rahimov Eshmurod Normurodovich, Misliddinov Ikromjon Kamoliddin o‘g‘li

DON VA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING YEVROPA TAJRIBASI 837
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o‘g‘li

RAQAMLI SUG‘URTA (INSURTECH) EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA O‘ZBEKISTONDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASHNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI 842
Nozimov Eldor Anvarovich

MAHALLIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSIDA IMPORT O‘RNINI BOSUVCHI MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH STRATEGIYASI 847
Sobitova Ra’no Solidjonovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBALARI 850
Raxmonov Aziz Iskandarovich

COST ANALYSIS IN FRUIT AND VEGETABLE PROCESSING PLANTS 855
Rahmatullayev Mirjalol Khatam ogli

OLIY TA’LIM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH TIJORAT SIRINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI 861
Butayev Dilshod Eshbekovich

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ОБЛАЧНЫЕ БУХГАЛТЕРСКИЕ СИСТЕМЫ: НАДЁЖНОСТЬ ОТЧЁТНОСТИ И КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ 867
Бозорова Озода Рахимовна

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANKLARNING CHAKANA KREDITLASH AMALIYOTI TAHLILI 872
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi

XALQARO STANDARTLARNI AMALGA OSHIRISH JARAYONIDA AUDITORLAR VA KORXONALAR UCHUN AMALIY TAVSIYALAR 877
Ibragimov Azizbek Keldibek o‘g‘li

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI 882
Akbarov Husniddinjon Mo‘ysin o‘g‘li

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY NATIJALAR TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH 888
Omanov Sanjar Qurbonazar o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI SOLIQ IMTIYOZLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI 894
Usmonov Shavkatjon Shukurovich

АДАПТАЦИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ 901
Абилов Эльман Худаверди оглы

QURILISH SOHASIDA KORPORATIV IJTIMOIY MAS’ULIYAT: XALQARO TAJRIBA VA QIYOSIY TAHLIL 906
Murotkosimov Shoxrux Abdisalimovich

TADBIRKORNING KREDIT, FOIZ, SOLIQ TO‘LOVLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO‘LLARI XUSUSIDA 914
Hakimov Odil Arziqulovich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA IQTISODIYOTNING REAL SEKTORIGA KIRITILGAN INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI 918
Xoshimov Sobir Murtazayevich

KORXONALARDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI 925
Xalilova Aziza Rustamovna

QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI 930
Uzakova Umida Ruziyevna

INVESTITSIYA JALB QILISHNING HUDUDIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY MAZMUNI 936
Shamsiyeva Ruxsora Nasirovna

HUDUDLARNING TURISTIK SALOHIYATINI OSHIRISHDA TURISTIK ZONALARNING AHAMIYATI 940
Umarova Mahliyo Yaxshiboy qizi

HUDUD OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI SANOATI ISHLAB CHIQARISH KO‘RSATKICHLARI SAMARADORLIGINING EKONOMETRIK VA STATISTIK TAHLILI 945
Xursanov Sherzod Ulaboyevich

YUK TASHUVLARIDA LOGISTIK PROVAYDERLAR FAOLIYATINING NAZARIY–USLUBIY ASOSLARI 951
Mannapova Feruza Faxriddin qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MAMLAKAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI 956
Mirzaraximova Aziza Azimdjanovna

IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O‘ZGARISHLARNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI RAQOBATCHILIK MUHITINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI 963
Maxmudova Ferangis Raxmatillayevna

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT TARAQQIYOTINING HOLATI VA USTUVOR MAQSADLI KO‘RSATKICHLARI 968
Saidova Madinaxon Hoshimjon qizi

FERMER XO‘JALIKLARINING O‘ZBEKISTON AGRAR SEKTORIDAGI O‘RNI VA AHAMIYATI 973
Islamova Dilnoza Isamidinovna

ZIYORAT TURIZMINING MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA’SIRI 978
Uzaqov Jamshid Norboyevich

TIJORAT BANKLARINING EMISSION OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI 983
Shaymanov Mexriddin Ibragimovich

ISLOM MOLIYASIDA MAJBURIYAT VA OMONAT MEXANIZMLARI: RAHN, VADIYA VA HAVALA 987
Sadikova Ra’no Abdullaevna

FIRIBGARLIK BILAN BOG‘LIQ AUDITORLIK TEKSHIRUVI RISKLARINI KAMAYTIRISH MASALALARI 991
Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ И ОЦЕНКА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ UZAUTO MOTORS 996
Шарипов К.А., Зайнутдинова У.Дж.

XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA BANDLIK BILAN TA’MINLASHGA TA’SIR QILUVCHI OMILLAR VA MUAMMOLAR TADQIQI 1005
Mirzayev Qulmamat Djonuzokovich, Saparov Murod Irgashovich

YO‘LOVCHI TASHISH XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 1010
Alisher Kurambayev

SUG‘URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA TAKAFUL SUG‘URTASINING O‘RNI VA IMKONIYATLARI 1014
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo‘ldoshali o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSION FAOLIYATNI AMALGA OSHIRISHNING JORIY HOLATI TAHLILI 1020
Valikulov Sherzod Zaynitdinovich

RAQAMLI IQTISODIYOTDA MARKETPLEYSLARNI SHAKLLANTIRISH: INVESTITSIYALAR, XARAJATLAR VA FOYDA 1029
Axmedova Dilshoda Xayrulla qizi

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA SUN’IY INTELLEKT ASOSIDA MARKETING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI 1033
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich, Muminova Shahlo Madaminjon qizi

OLIY TA’LIMDA GENDER TENGLIKNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI 1039
Xaydarova Sayyora

ANALYZING THE COMPETITIVE ADVANTAGES OF SOUTH KOREA IN GLOBAL MICE TOURISM: HISTORICAL AND CULTURAL DIMENSIONS 1043
Ortikova Sabohat, Gulomova Mukhlisa, Ochilova Hilola Farmonovna

MEHMONXONA BIZNESIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH ORQALI XIZMAT KO‘RSATISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA) 1050
Usmanova Gulida Valiyevna

ETHICAL ASPECTS OF ECOTOURISM: BALANCING SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND MORAL RESPONSIBILITY 1055
Gulbakhor Sattarovna Abdullakhanova

RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA INVESTITSIYA FAOLLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR 1062
Sobirov Abdurasul Abdugafarovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KADRLAR BOSHQARUVIDA INNOVATSION YONDASHUVLAR 1068
Urazov Sadulla Shodiyevich

TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY JINOYATLARNING OLDINI OLISHDA KOMPLAENS-NAZORATNING ROLI 1074
Zokirov Ismoiljon Ibroximovich

AGROSERVIS SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH YO‘LLARI 1078
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov

KO‘MIR UCHUVCHI KULI ASOSIDAGI FLY ASH BETON VA GEOPOLIMER MATERIALLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH UCHUN IQTISODIY VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASH 1083
Muradov Botir Xayat

КРЕАТИВНАЯ ЭКОНОМИКА В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ В УЗБЕКИСТАНЕ 1091
Рахимова Манзура Хамид кизи

DUE DILIGENCE IN AUDITING AS A FACTOR ECONOMIC EFFICIENCY IN THE AGRICULTURAL SECTOR 1098
Sidikov Dilmurod

MAJBURIYATLAR HISOBINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 1102
Ergasheva Vasila Abdumajitovna

ИННОВАЦИОННЫЕ МАРКЕТИНГОВЫЕ СТРАТЕГИИ И ПРОЦЕССЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ 1106
Рахимова Тамила Баходур қизи

O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM EKSPORT XIZMATLARI MOLIYAVIY NATIJADORLIGINI TA’MINLASH YO‘LLARI 1113
Abdusattarova Dildora Bohodirovna

O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASH BORASIDA ILG‘OR XORIJIY TAJRIBA VA UNDAN O‘ZBEKISTONDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI 1120
Djurayeva Lola Abdugabbarovna

HUDUDLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDA DAVLAT BUDJETIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 1125
Egamnazarova Gulnoza Xolmurod qizi

O‘ZBEKISTON ISLOHOTLARI ISTIQBOLIDA BARQAROR RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI HAMDA ESG INDIKATORLARINI JORIY ETISH 1129
Mirzaaxmedova Nodira Asqarali qizi, Tursunxodjayeva Shirin Zafar qizi

O‘ZBEKISTONDA KREDIT VA MOLIYAVIY TIZIMNI MODERNIZATSIYALASH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 1135
Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich

O‘ZBEKISTON FRANCHAYZING BRENDLARINING XALQARO BOZORLARDA IMIJINI MUSTAHKAMLASHDA ZAMONAVIY BRENDBUKLAR YARATISHNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY YECHIMLARI 1140
Xodjayev Anvar Rasulovich

MINTAQANING INVESTITSIYA OQIMLARI VA TASHQI IQTISODIY ALOQALARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK TAHLILI 1147
G‘oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich

O‘ZBEKISTON AGROTADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH STRATEGIYALARI VA IMKONIYATLARI 1152
No‘monov Otabek O‘rmonjon o‘g‘li

NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATI VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH 1157
Xakimov Akbar Anvarovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TIJORAT BANKLARI XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY MOHIYATI VA UNING BANK FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI 1162
Atamuradov Bozorboy Berdimuratovich

O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 1168
Sayitbayev Shermirza Datkamirzaevich

ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ БЮДЖЕТОВ ФТИЗИАТРИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ ПРИ ПЕРЕХОДЕ К ОПЛАТЕ ПО КЛИНИКО-ЗАТРАТНЫМ ГРУППАМ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 1173
Эрматов Зохид Шавкатович

SUSTAINABLE TOURISM IN KARAKALPAKSTAN: LINKING CULTURE, COMMUNITIES, AND ECOLOGY 1179
Indira Ermekbaeva

TARIFLASH VA REZERVLASHNING ILMIY-AMALIY MODELI (O'ZBEKISTON SHAROITIGA MOSLASHTIRILGAN) 1184
Maxmudov Komoliddin Rozmetovich

XORIJ TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI 1188
Akmalova Ziyoda Doniyorovna

ECONOMIC EFFECTS OF GASTRONOMIC TOURISM: AN ANALYSIS OF TOURISTS' FOOD EXPENDITURE PATTERNS 1193
Iroda Abdieva G'ayrat kizi

WAYS OF IMPROVING AGRITOURISM IN UZBEKISTAN 1198
Ruxangiz Mirfayzovna Mavlonova, Istamkhuja Olimovich Davronov

TA'LIM TIZIMIDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHNING DOLZARB MASALALARI 1203
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich

YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ISH BILAN BANDLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI 1208
Bobojonov To'lqinbek Maxmud o'g'li

O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRISH: MAVJUD MUAMMO VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR 1213
Zokirov Fayzullo Maxamatovich

ЦИФРОВОЙ МАРКЕТИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОДВИЖЕНИЯ БРЕНДА НОВОГО УЗБЕКИСТАНА НА МЕЖДУНАРОДНОМ ТУРИСТИЧЕСКОМ РЫНКЕ 1219
Суюнова Камилла Бахромовна, Файзуллаев Аслиддин Сафар угли

ТЕОРИЯ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО ВЫБОРА: ОБЗОР КЛАССИЧЕСКИХ ПАРАДИГМ, МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ ПОДХОДОВ И СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ 1223
Камилова Наргиза Абдукахоровна

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКЕ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА ИНФЛЯЦИЮ И ЗАНЯТОСТЬ 1227
Камилова Наргиза Абдукахоровна, Асадова Шохида Азаматовна

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TAKOFUL SUG'URTA FONDLARINI SHAKLLANTIRISH 1232
Alimov Sherzod Choriyevich

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI KREDITLASH MEXANIZMLARINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 1238
Bo'taev O'tkir Eshboevich

PUL MABLAG'LARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI 1242
Xalikov Baxrom Shomurovich

O'ZBEKISTON SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA ENERGIYA TA'SIRINI QISQA VA UZOQ MUDDATLI BAHOLASH SAMARASI 1247
Jabbarov Nurbek Atanazarovich

IQTISODIYOTDA ENERGIYA TIZIMINING TUTGAN O'RNINI MODELLASHTIRISHDA ARDL MODELINING NAZARIY AHAMIYATI 1252
Kuralbayev Jo'rabek Oybekovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

DAVLAT TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING XORIJIY TAJRIBALARI 1256
Salamov Islom Tashkazakovich

МЕХАНИЗМ ОПТИМИЗАЦИИ СТРУКТУРЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 1263
Касимова Наргиза Сабитджановна

SIRKULYAR BIZNES-MODELLARNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI EVOLYUTSIYASI 1268
Isamuxamedov Boxodir Baxramovich

HUDUDIY MARKETING KONSEPSIYASI ASOSIDA NAVOIY VILOYATINING EKOTURISTIK RESURSLARINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI 1274
Shodiyev Sanjar Ruzukulovich, Abdurahmonova Shahlo Sherali qizi

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING TA’SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 1281
Sabirov Xamid Qo‘ziboyevich

HUDUDLARNI BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANTIRISHNI TA’MINLASHDA QISHLOQ XO‘JALIGI ISHLAB CHIQARISH INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 1285
N.Bekmurodov

KORXONALAR INVESTITSION VA INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI 1291
Gafurova Umida Fatixovna

SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI 1296
Fayziyev Orifjon Olimovich

РОЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ И ЦИФРОВЫХ НАВЫКОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА 1302
Дониерова Фотимабону Алишер кизи

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INVESTITSIYA SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI: O‘ZBEKISTON VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR QIYOSIY TAHLILI 1310
Mangliyev Bexzod To‘raboy o‘g‘li

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINING TRANSFORMATSIYASI 1315
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich

MEHNAT MUNOSATLARINI TARTIBGA SOLISHDA RAQAMLI PLATFORMALARINING O‘RNI 1321
I.A.Bakiyeva, S.A.Bozorova

O‘ZBEKISTONDA TURISTIK-REKREATSION INFRATUZILMANING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI 1327
Usmanova Zumrad Islamovna

“YASHIL” XIZMAT KO‘RSATISH MODELINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI IQTISODIY O‘SISHNI RAG‘BATLANTIRISH: SOLIQ SIYOSATI VA DAVLAT BOSHQARUVI JIHATIDAN TAHLIL 1333
Haqnazarova Yulduz Juraqulovna

ТРАНСПОРТНАЯ ДОСТУПНОСТЬ В КАРАКАЛПАКСТАНЕ: ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ И СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА РАЙОНОВ 1339
Кеунимжаев Мухамедали Куанышбаевич

TRANSPORT INFRATUZILMASI RIVOJLANISHINING HUDUDLARARO IQTISODIY TENGSIZLIKNI KAMAYTIRISHDAGI ROLI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR 1344
Narziyev Umidjon Baxrillayevich

XUFYONA IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING ILMIY TADQIQOTLARDAGI TALQINING ILMIY TAHLILI 1350
Ro‘ziqulov Shunqor Tohir o‘g‘li

BANKLARNING QO‘SHILISH VA QO‘SHIB OLISH OPERATSIYALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA’SIRI 1356
Azlarova Aziza Axrarovna, Sattorova Nasiba G‘anijon qizi

RAQAMLASHTIRISH ORQALI BARQAROR IQTISODIY O‘SISH VA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA’MINLASH ISTIQBOLLARI 1361
Umurzak Ablakulovich Radjabov

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ISHLAB CHIQARADIGAN SANOATNING IQTISODIYOTDAGI TUTGAN O‘RNI, AHAMIYATI VA UNING TASNIFLANISHI 1366
Mallaboyev Anvarjon Sotvoldiyevich

QISHLOQ XO‘JALIGIDA SUVDAN FOYDALANISH VA SUV ISTE’MOLI TARTIBINI AMALGA OSHIRISH 1374
Matkarimov Mansur Maksudovich

DEVELOPMENT OF HERITAGE-BASED EXCURSION ACTIVITIES IN THE BUKHARA REGION 1379
Murodjonov Bahrombek Gulomaliyevich, Istamkhuja Olimovich Davronov, Radjabov Odil Olimovich

TRANSPORT TURLARI FAOLIYATINI BIRLASHTIRISH ORQALI XIZMAT KO‘RSATISH SIFATINI OSHIRISH 1385
Giyosidinov Boburbek Baxtiyor o‘g‘li

TEMIR YO‘L TRANSPORTI RIVOJLANISHIGA HISSA QO‘SHGAN OLIMLARNING ILMIY QARASHLARI VA ULARNING ZAMONAVIY XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI 1388
Usmonov Shermuhammad Xaydar o‘g‘li

JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN YER SOLIG‘I MA’MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 1391
Ramazonov Shamil Ulug‘bek o‘g‘li

IJTIMOIY TADBIRKORLIK TUSHUNCHASI, MOHIYATI VA AHAMIYATI 1396
Muxsiddinov Mansurjon Maxmudjon o‘g‘li

QISHLOQ XO‘JALIGIGA MO‘LJALLANGAN YERLARNI BOSHQA YER TOIFALARIGA O‘TKAZISHNING MIQDORIY VA SIFAT O‘ZGARISHLARI 1400
Safayev Sanjarbek Zafarbek o‘g‘li

МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЛИКВИДНОСТЬЮ И ДЕНЕЖНОЙ МАССОЙ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА 1405
Холмуродов Жавохир Бахтияр ўғли

NOGIRONLIGI BO‘LGAN SHAXSLAR MEHNAT BOZORINING O‘ZIGA XOS SEGMENTI SIFATIDA 1410
Sevunov Turg‘unbek Radjabovich

SURXONDARYO VILOYATIDAGI “ZARCHOB” GESNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI 1414
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna, Ollanazarov Boburjon Alisher o‘g‘li

ТРАНСФОРМАЦИЯ СЕРВИСНОГО СЕКТОРА УЗБЕКИСТАНА 1418
С.А. Исхакова

YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA MA’SULIYATLI ISTE’MOLNING EKONOMETRIK TAHLILI 1424
Rashitova Nilufar Xatambayevna

TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING EKSPORT VA ICHKI B2B BOZORIDAGI O‘RNI 1433
Sapayeva Nilufar Qadamboyevna

AGROSANOAT KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA BOSHQARISH MODELLARI 1441
Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna

AGROSANOAT KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA BOSHQARISH MODELLARI

Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna
Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada agrosanoat klasterlarini shakllantirish va boshqarishning nazariy modellari tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida klaster yondashuvining iqtisodiy asoslari, tashkiliy-boshqaruv mexanizmlari hamda agrosanoat integratsiyasining samaradorlik mezonlari o‘rganildi. M. Porterning raqobatbardoshlik nazariyasi, UNIDO va FAO tomonidan ishlab chiqilgan metodik yondashuvlar hamda Yevropa va Osiyo mamlakatlari tajribasi qiyosiy baholandi. Agrosanoat klasterlarining tashkiliy tuzilmasi, boshqaruv bosqichlari va qiymat zanjiri tarkibi tizimli tahlil asosida ko‘rib chiqildi. Qiymat zanjirida qo‘shilgan qiymat taqsimoti aniqlanib, chuqur qayta ishlash bosqichining ahamiyati asoslandi. Shuningdek, klaster samaradorligini baholashning ko‘p o‘lchovli ko‘rsatkichlar tizimi ishlab chiqildi. Olingan natijalar agrosanoat klasterlarini boshqarishda gibrid modelni qo‘llash maqsadga muvofiqligini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: agrosanoat klasteri, klaster modeli, qiymat zanjiri, agrosanoat integratsiyasi, klaster boshqaruvi, qishloq xo‘jaligi modernizatsiyasi.

Abstract. The article analyzed theoretical models of the formation and management of agro-industrial clusters. The study examined the economic foundations of the cluster approach, organizational and managerial mechanisms, and efficiency criteria of agro-industrial integration. A comparative assessment of M. Porter’s theory of competitive advantage, methodological approaches developed by UNIDO and FAO, and the practices of European and Asian countries was conducted. Based on a systematic analysis, the organizational structure of clusters, management stages, and the composition of the value chain were examined. The distribution of value added within the value chain was identified, and the importance of the deep processing stage was substantiated. A multidimensional system of performance indicators for cluster evaluation was developed. The results demonstrated the feasibility of applying a hybrid management model in agro-industrial clusters.

Key words: agro-industrial cluster, cluster model, value chain, agro-industrial integration, cluster management, agricultural modernization.

Аннотация. В статье проанализированы теоретические модели формирования и управления агропромышленными кластерами. В ходе исследования изучены экономические основы кластерного подхода, организационно-управленческие механизмы и критерии эффективности агропромышленной интеграции. Проведена сравнительная оценка теории конкурентных преимуществ М. Портера, методических подходов UNIDO и FAO, а также практического опыта стран Европы и Азии. На основе системного анализа рассмотрены организационная структура кластеров, этапы управления и состав цепочки создания стоимости. Определено распределение добавленной стоимости в цепочке, обоснована значимость этапа глубокой переработки. Разработана система многофакторных показателей оценки эффективности кластеров. Полученные результаты показали целесообразность применения гибридной модели управления агропромышленными кластерами.

Ключевые слова: агропромышленный кластер, кластерная модель, цепочка создания стоимости, агропромышленная интеграция, управление кластером, модернизация сельского хозяйства.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida qishloq xo‘jaligining raqobatbardoshligini oshirish, oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash hamda qishloq hududlarida barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlash zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Klaster yondashuvi bu borada nazariy va amaliy jihatdan keng qo‘llanilayotgan samarali vositalardan biri sifatida tan olingan [1]. M. Porter tomonidan 1990-yillarda ishlab chiqilgan raqobatbardosh afzalliklar nazariyasi klasterlarni geografik jihatdan yaqin joylashgan, o‘zaro bog‘liq korxonalar, ixtisoslashtirilgan yetkazib beruvchilar, xizmat ko‘rsatuvchilar, tegishli soha firmalari va ularga aloqador institutlar (universitetlar, standartlar agentliklari, savdo uyushmalari) tizimi sifatida ta’riflagan [2].

Agrosanoat klasterlari ana shu nazariy paradigmaning qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat sanoatiga tatbiq etilgan shakli bo‘lib, ular xom ashyo yetishtirishdan tayyor mahsulot ishlab chiqarish va realizatsiya qilishgacha bo‘lgan barcha bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Sanoat taraqqiyoti bo‘yicha tashkiloti (UNIDO) agrosanoat klasterlarini rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo‘jaligi qiymat zanjirini mustahkamlashning asosiy vositasi sifatida baholagan [3]. FAO ma’lumotlariga ko‘ra, samarali tashkil etilgan agrosanoat klasterlari ishtirokchi xo‘jaliklar daromadini o‘rtacha 20-35 foizga oshirish imkoniyatini beradi [4].

Klaster yondashuvining ahamiyati rivojlangan mamlakatlar tajribasida yaqqol namoyon bo‘ladi. Niderlandiyaning gulchilik klasteri, Italiyaning oziq-ovqat sanoati klasterlari, Tailandning guruch eksport klasterlari kabi muvaffaqiyatli namunalar klaster modelining qishloq xo‘jaligida yuqori samaradorlik berishi mumkinligini isbotlagan [5]. Yevropa Ittifoqining Umumiy qishloq xo‘jaligi siyosati (CAP) doirasida klaster yondashuvidan foydalanish kuchaytirilgan bo‘lib, 2014-2020-yillar dasturiy davri mobaynida 450 dan ortiq agrosanoat klasteri moliyalashtirilgan [6].

O‘zbekistonda agrosanoat klasterlarini rivojlantirish bo‘yicha tizimli islohotlar 2017-yildan boshlab amalga oshirilmoqda. Paxta-to‘qimachilik, meva-sabzavotchilik va chorvachilik tarmoqlarida klaster tashkilotlari shakllantirilgan [7]. Biroq bu jarayonlarning nazariy-metodologik asoslarini chuqurroq o‘rganish, xalqaro tajribadagi turli modellarni qiyosiy tahlil qilish hamda mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan boshqaruv modellarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifa bo‘lib qolmoqda.

Ushbu tadqiqotning maqsadi agrosanoat klasterlarini shakllantirish va boshqarishning nazariy modellarini tizimli o‘rganish, xalqaro tajribadagi eng ilg‘or amaliyotlarni tahlil qilish hamda samarali boshqaruv mexanizmlarini nazariy jihatdan asoslashdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida agrosanoat klasterlarining tashkiliy-iqtisodiy tuzilmasi, predmeti sifatida esa ularni shakllantirish va boshqarishning nazariy modellari belgilangan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Klaster nazariyasining ildizlari A. Marshall tomonidan XIX asr oxirida ilgari surilgan sanoat rayonlari konsepsiyasiga borib taqaladi. Marshall geografik konsentratsiya orqali korxonalarning tashqi iqtisodiy samaradorlik (external economies) olishini nazariy jihatdan asoslagan [8]. Keyinchalik bu g‘oya M. Porter tomonidan raqobatbardoshlik nazariyasiga integratsiya qilinib, “Millatlarning raqobatbardosh afzalligi” asarida klaster konsepsiyasi to‘liq shakllantirilgan [2]. Porterning “olmos modeli” (diamond model) klaster shakllanishining to‘rt asosiy omilini — ishlab chiqarish omillari sharoitlari, talab sharoitlari, tegishli va qo‘llab-quvvatlovchi tarmoqlar hamda firma strategiyasi, tuzilmasi va raqobatni — aniqlab bergan.

Agrosanoat klasterlari bo‘yicha nazariy tadqiqotlar XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab rivojlangan. Schmitz va Nadvi klasterlarning rivojlanayotgan mamlakatlardagi roli haqidagi tadqiqotlarida “jamoaviy samaradorlik” (collective efficiency) tushunchasini kiritgan bo‘lib, bunda tashqi iqtisodiy samaradorlik va qo‘shma harakatlarning uyg‘unligi ta’kidlangan [9]. Giuliani, Pietrobelli va Rabellotti esa klasterlarning innovatsion imkoniyatlarini o‘rganib, bilim almashish tarmoqlari va o‘quv jarayonlarining klaster rivojlanishidagi hal qiluvchi rolini ko‘rsatgan [10].

UNIDO tomonidan ishlab chiqilgan klaster rivojlantirish metodologiyasi agrosanoat klasterlarini shakllantirishning bosqichma-bosqich yondashuvini taklif etgan [3]. Ushbu metodologiyaga ko‘ra, klaster rivojlantirish jarayoni beshta asosiy bosqichdan iborat: diagnostika, ishonch o‘rnatish, jamoaviy strategiya ishlab chiqish, amalga oshirish va monitoring. Ketels va Memedovic klaster siyosati va boshqaruv modellari bo‘yicha tadqiqotlarida davlatning fasilitator rolining ahamiyatini ta’kidlab, yuqoridan-pastga (top-down) va pastdan-yuqoriga (bottom-up) yondashuvlarning sintezini taklif etgan [11].

Qiymat zanjiri nazariyasi agrosanoat klasterlarini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kaplinsky va Morris global qiymat zanjirlari doirasida klasterlarning raqobatbardoshligini o‘rganib, mahalliy klasterlar va global bozorlar o‘rtasidagi aloqalarning ahamiyatini ko‘rsatgan [12]. Gereffi va Fernandez-Stark esa global qiymat zanjirlari tahlili metodologiyasini takomillashtirib, klasterlarning global iqtisodiyotdagi o‘rnini aniqlashning amaliy usullarini ishlab chiqqan [13].

Yevropa Ittifoqi tajribasida agrosanoat klasterlarini boshqarish modellari keng o‘rganilgan. Yevropa klaster observatoriyasining (European Cluster Observatory) ma’lumotlariga ko‘ra, muvaffaqiyatli agrosanoat klasterlari

davlat-xususiy sheriklik (public-private partnership) asosida boshqariladi va innovatsiyaga yo‘naltirilgan strategiyalarni qo‘llaydi [14]. Solvell klaster tashabbuslarining hayot tsikli modelini ishlab chiqqan bo‘lib, bunda tashabbusning shakllanishi, rivojlanishi, mustahkamlanishi va transformatsiyasi bosqichlari farqlangan [15].

Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi agrosanoat klasterlari tajribasi alohida e’tiborga loyiqdir. Sonobe va Otsuka Shveytsariya rivojlanish hamkorligi agentligi bilan birgalikda o‘tkazgan tadqiqotlarida rivojlanayotgan mamlakatlar uchun sanoat klasterlarining rivojlanish bosqichlari modelini taklif etgan [16]. Ushbu model klasterlarning boshlang‘ich, o‘sish va yetuklik bosqichlarini farqlab, har bir bosqichga xos boshqaruv mexanizmlarini aniqlagan.

Klaster samaradorligini baholash metodologiyalari ham nazariy adabiyotda keng muhokama qilinadi. Andersson va boshqalar klaster baholash uchun ko‘p o‘lchovli yondashuvni taklif qilib, iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik samaradorlik ko‘rsatkichlarining integratsiyasini asoslagan [17]. Lindqvist va boshqalar esa klaster xaritalash (cluster mapping) metodologiyasini ishlab chiqib, klaster potensialini aniqlash va rivojlanish dinamikasini kuzatishning amaliy vositalarini taqdim etgan [18].

O‘zbek olimlarining agrosanoat klasterlari bo‘yicha tadqiqotlari ham sezilarli hissa qo‘shgan. B. Berkinov paxta-to‘qimachilik klasterlarining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini o‘rganib, klaster yondashuvining O‘zbekiston sharoitidagi o‘ziga xos jihatlarini tahlil qilgan [19]. A. Rasulev va I. Trostyanskiy esa agrosanoat integratsiyasining iqtisodiy samaradorligini baholash metodikasini ishlab chiqqan [20].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi tizimli yondashuvga asoslangan bo‘lib, agrosanoat klasterlarini shakllantirish va boshqarish modellarini har tomonlama o‘rganishga yo‘naltirilgan. Tadqiqotda qo‘llangan asosiy metodlar quyidagilardan iborat.

Tizimli tahlil metodi. Agrosanoat klasteri murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida qaralgan bo‘lib, uning elementlari (ishtirokchilar), ularning o‘zaro aloqalari va tashqi muhit bilan munosabatlari tizimli tahlil prinsiplari asosida o‘rganilgan [21]. Tizimli yondashuv klaster tuzilmasining ichki mantiqiy izchilligini aniqlash va boshqaruv mexanizmlarining samaradorligini baholash imkonini bergan.

Qiyosiy tahlil metodi. Turli mamlakatlar va mintaqalardagi agrosanoat klasterlari modellari qiyosiy tahlil qilingan. Yevropa Ittifoqi, Janubiy-Sharqiy Osiyo va Lotin Amerikasi mamlakatlarining klaster boshqaruv modellari tanlangan bo‘lib, qiyoslash mezoni sifatida boshqaruv tuzilmasi, moliyalashtirish mexanizmlari, innovatsion imkoniyatlar va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari foydalanilgan.

Abstrakt-mantiqiy metod. Agrosanoat klasterlarini shakllantirish va boshqarishning nazariy modellari abstrakt-mantiqiy metod yordamida ishlab chiqilgan. Bu metod orqali mavjud nazariy yondashuvlardan umumlashtirilgan xulosalar chiqarilgan va yangi integratsion model konsepsiyasi shakllantirilgan.

Hujjatli tahlil metodi. Tadqiqot manbalar bazasi sifatida xalqaro tashkilotlar (FAO, UNIDO, Jahon banki) hisobotlari, Yevropa Ittifoqining qishloq xo‘jaligi siyosati hujjatlari, ilmiy jurnallardagi maqolalar va mamlakatlar milliy statistika ma’lumotlari foydalanilgan. Jami 25 ta asosiy manba tizimli ravishda tahlil qilingan.

Grafik modellashtirish metodi. Klaster tuzilmasi va boshqaruv mexanizmlarini vizualizatsiya qilish maqsadida grafik modellashtirish usullaridan foydalanilgan. Tashkiliy sxemalar, jarayon modellari va tizimli diagrammalar ishlab chiqilgan.

Tadqiqot doirasi quyidagicha belgilangan: vaqt oralig‘i — 1998-2025-yillar orasida nashr etilgan ilmiy adabiyotlar; geografik qamrov — Yevropa, Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi mamlakatlarining tajribalari; tarmoq qamrovi — qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat sanoatining asosiy yo‘nalishlari (paxtachilik, meva-sabzavotchilik, donchilik, chorvachilik va baliqchilik).

TAHLIL VA NATIJALAR

Agrosanoat klasterlarini shakllantirish nazariyasi bir nechta asosiy konseptual ramkaga tayanadi. Porter tomonidan ishlab chiqilgan klaster nazariyasiga ko‘ra, geografik yaqinlik va tarmoqlararo aloqalar raqobatbardoshlikni oshirishning eng samarali vositalaridan biridir [1]. Agrosanoat kontekstida bu nazariya fermer xo‘jaliklari, qayta ishlash korxonalari, logistika xizmatlari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va bozor infratuzilmasining yagona tizimga birlashishini nazarda tutadi.

Nazariy tahlil agrosanoat klasterlarini shakllantirishning uchta asosiy modelini farqlash imkonini beradi. Birinchisi — vertikal integratsiya modeli bo‘lib, unda xom ashyo yetishtirishdan tayyor mahsulotni realizatsiya qilishgacha bo‘lgan barcha bosqichlar yagona boshqaruv tizimiga birlashtiriladi [3]. Ikkinchisi — tarmoqli (setevoy) model bo‘lib, unda mustaqil subyektlar shartnomaviy munosabatlar orqali o‘zaro hamkorlik qiladi [9]. Uchinchisi — gibrid model bo‘lib, unda vertikal integratsiya va tarmoqli yondashuvning eng yaxshi tomonlari uyg‘unlashtiriladi (1-rasm) [11].

1-rasm. Agrosanoat klasteri shakllantirishning integratsion modeli[1]

1-rasmda ko‘rsatilganidek, integratsion model klaster yadrosini markaziy koordinatsiya organi sifatida belgilab, uning atrofida yettita asosiy ishtirokchi guruhni joylashtiradi. Bu model Porter nazariyasidagi o‘zaro bog‘liqlik tamoyilini agrosanoat kontekstiga moslashtirgan holda, har bir ishtirokchining klaster yadrosi bilan ikki tomonlama aloqasini ta’minlaydi. UNIDO metodologiyasi [3] ham klasterda markaziy koordinatsiya tuzilmasining mavjudligini muvaffaqiyatning asosiy sharti sifatida ta’kidlagan.

Klaster shakllanishining nazariy shartlari orasida quyidagilarni ajratish mumkin: birinchidan, geografik konsentratsiya — klaster ishtirokchilarining ma’lum bir hududda to‘planishi tashqi iqtisodiy samaradorlikni yuzaga keltiradi [8]; ikkinchidan, institutsional muhit — huquqiy bazaning mavjudligi, mulkchilik huquqlarining himoyalanganligi va shartnomaviy munosabatlarning ishonchliligi klaster barqarorligini ta’minlaydi [15]; uchinchidan, ijtimoiy kapital — ishtirokchilar o‘rtasidagi ishonch va hamkorlik madaniyati jamoaviy harakatlarning samaradorligini oshiradi [9].

Agrosanoat klasterlarini boshqarish modellarining turli-tumanligi klaster faoliyatining murakkabligi va ko‘p qirraliligi bilan bog‘liq. Nazariy adabiyot tahlili asosida to‘rtta asosiy boshqaruv modeli ajratilgan: markazlashtirilgan model, davlat-xususiy sheriklik modeli, o‘z-o‘zini boshqarish modeli va tarmoqli boshqaruv modeli.

Markazlashtirilgan boshqaruv modeli yirik korporatsiya yoki xolding kompaniyasi boshchiligida amalga oshiriladi. Bu modelda strategik qarorlar markaziy boshqaruv organi tomonidan qabul qilinib, klaster ishtirokchilariga bajarilish uchun yetkaziladi. Xitoyning qishloq xo‘jaligi modernizatsiyasi tajribasida bu model keng qo‘llanilgan bo‘lib, davlat korxonalari yetakchiligida yirik agrosanoat klasterlari tashkil etilgan [22]. Markazlashtirilgan modelning afzalligi — resurslarni tezkor safarbar etish va yagona strategiyani amalga oshirish imkoniyati.

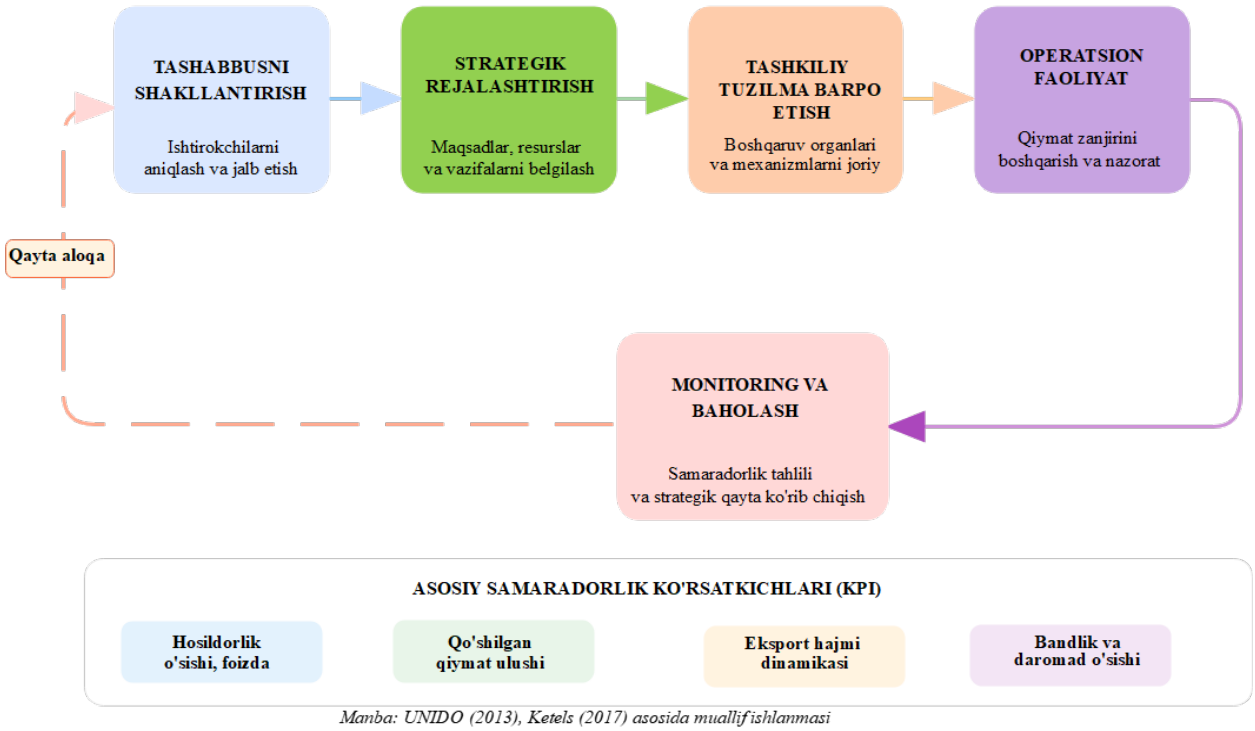
Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) modeli davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikka asoslanadi. Yevropa Ittifoqida bu model keng tarqalgan bo‘lib, davlat moliyaviy va institutsional qo‘llab-quvvatlash orqali klaster rivojlanishini rag‘batlantiradi, xususiy sektor esa boshqaruv va innovatsion imkoniyatlarni ta’minlaydi [14]. Yevropa klaster observatoriyasi ma’lumotlariga ko‘ra, DXSh asosida boshqarilgan klasterlarning 73 foizi birinchi besh yil ichida barqaror o‘sishga erishgan [6].

O‘z-o‘zini boshqarish modeli klaster ishtirokchilarining o‘zaro kelishuvi va hamkorligi asosida shakllanadi. Italiyaning Emiliya-Romanya mintaqasidagi oziq-ovqat sanoati klasterlari bu modelning muvaffaqiyatli namunasi hisoblanadi. Beccattini va Rullani tomonidan o‘rganilgan bu tajriba kichik va o‘rta korxonalarning tarmoqli hamkorligi orqali yuqori raqobatbardoshlikka erishish mumkinligini ko‘rsatgan [23].

Tarmoqli boshqaruv modeli zamonaviy axborot texnologiyalari va raqamli platformalar asosida klaster ishtirokchilari faoliyatini muvofiqlashtiradi. Bu model ayniqsa global qiymat zanjirlariga integratsiyalashgan

1 Manba: Porter M.E. (1998) [2], UNIDO (2013) [3] asosida muallif ishlanmasi

klasterlarda samarali hisoblanadi [12]. Raqamli platformalar orqali real vaqt rejimida ma'lumot almashish, buyurtmalarni boshqarish va sifat nazoratini amalga oshirish mumkin (2-rasm).

Manba: UNIDO (2013), Ketels (2017) asosida muallif ishlanmasi

2-rasm. Agrosanoat klasterlarini boshqarish bosqichlari modeli[2]

2-rasmda agrosanoat klasterlarini boshqarishning siklik modeli tasvirlangan. Model beshta asosiy bosqichni qamrab oladi: tashabbusni shakllantirish, strategik rejalashtirish, tashkiliy tuzilma barpo etish, operatsion faoliyat va monitoring hamda baholash. Har bir bosqich keyingi bosqich uchun asos yaratib, oxirgi bosqichdan birinchisiga qayta aloqa mexanizmi orqali uzluksiz takomillashtirish sikli amalga oshiriladi. Ushbu model UNIDO [3] va Ketels [11] tomonidan taklif etilgan bosqichma-bosqich yondashuvlarni integratsiya qilgan holda, agrosanoat klasterlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladi.

Agrosanoat klasterlarini boshqarishning xalqaro tajribasi mintaqaviy xususiyatlarga qarab sezilarli tafovutlanadi. Quyidagi jadvalda asosiy mintaqalar bo'yicha klaster modellarining qiyosiy tahlili keltirilgan (1-jadval).

1-jadval. Agrosanoat klasterlari boshqaruv modellarining qiyosiy tahlili[3]

Mintaqa	Boshqaruv modeli	**Asosiy ishtirokchilar**	**Moliyalashtirish**	**Samaradorlik**
Yevropa Ittifoqi	Davlat-xususiy sheriklik	Fermerlar kooperativlari, universitetlar, davlat	CAP subsidiyalari + xususiy investitsiyalar	Yuqori innovatsion salohiyat
Janubiy-Sharqiy Osiyo	Gibrid model	Davlat agentliklari, xususiy kompaniyalar	Davlat dasturlari + xalqaro grantlar	Eksportga yo'naltirilganlik
Lotin Amerikasi	Tarmoqli model	KO'B, kooperativlar, NTT	Mikrokredit + donor yordami	Ijtimoiy inklyuzivlik
Sharqiy Osiyo	Markazlashtirilgan model	Davlat korxonalari, yirik korporatsiyalar	Davlat budjeti + korporativ investitsiyalar	Katta ko'lamli ishlab chiqarish
Afrika	Donor-boshchilik modeli	Xalqaro tashkilotlar, mahalliy fermerlar	Xalqaro yordamlar + mikromoliya	Barqarorlik muammolari

2 Manba: UNIDO (2013) [3], Ketels (2017) [11] asosida muallif ishlanmasi
3 Manba: Yevropa klaster observatoriyasi (2020) [14], UNIDO (2013) [3], FAO (2017) [4] asosida tuzilgan

1-jadvalda boshqaruv modeli tanlovi mintaqaning iqtisodiy rivojlanish darajasi, institutsional muhit, moliyaviy imkoniyatlar va ijtimoiy-madaniy xususiyatlarga bog‘liqligi ko‘rinmoqda. Yevropa Ittifoqida davlat-xususiy sheriklik modeli innovatsiya va barqarorlikka yo‘naltirilgan bo‘lsa, Janubiy-Sharqiy Osiyo mamlakatlari gibrid model orqali eksport salohiyatini oshirishga e’tibor qaratgan. Lotin Amerikasidagi tarmoqli model kichik va o‘rta fermer xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlashga, Sharqiy Osiyodagi markazlashtirilgan model esa ko‘lamli ishlab chiqarishni ta’minlashga xizmat qilgan.

Agrosanoat klasterlarining samaradorligini aniqlashda qiymat zanjiri tahlili muhim ahamiyatga ega. Kaplinsky va Morris [12] ta’kidlaganidek, global qiymat zanjirlari kontekstida klasterlarning raqobatbardoshligi ularning zanjirning qaysi bosqichlarida qo‘shilgan qiymat yarata olishiga bog‘liq. Agrosanoat klasterlarida qiymat zanjiri odatda quyidagi bosqichlardan iborat: xom ashyo yetkazib berish, qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi, dastlabki qayta ishlash, chuqur qayta ishlash, qadoqlash va brendlash, logistika hamda realizatsiya.

Gereffi va Fernandez-Stark [13] global qiymat zanjirlari nazariyasiga ko‘ra, klasterlarning qiymat zanjirida yuqoriga siljishi (upgrading) to‘rt xil shaklda namoyon bo‘ladi: jarayonni takomillashtirish (process upgrading) — ishlab chiqarish samaradorligini oshirish; mahsulotni takomillashtirish (product upgrading) — yangi yoki yaxshilangan mahsulotlar yaratish; funksional takomillashtirish (functional upgrading) — zanjirda yangi funksiyalarni egallash; va zanjirla-aro takomillashtirish (interchain upgrading) — boshqa tarmoqlarga o‘tish (2-jadval).

2-jadval. Agrosanoat klasterlarida qiymat zanjiri bosqichlari va qo‘shilgan qiymat taqsimoti[4]

Qiymat zanjiri bosqichi	Qo‘shilgan qiymat ulushi, foizda	Asosiy ishtirokchilar	Boshqaruv mexanizmi
Xom ashyo yetkazish	5-10	Yetkazib beruvchilar, logistika	Shartnomaviy munosabatlar
Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi	15-25	Fermer xo‘jaliklari	Texnik ko‘rsatmalar
Dastlabki qayta ishlash	10-15	Qayta ishlash korxonalari	Sifat nazorati standartlari
Chuqur qayta ishlash	20-30	Sanoat korxonalari	Texnologik nazorat
Brendlash va qadoqlash	10-15	Marketing xizmatlari	Brend strategiyasi
Logistika va realizatsiya	15-20	Savdo va eksport tashkilotlari	Bozor tahlili va prognozlash

2-jadvalda ko‘rsatilganidek, eng yuqori qo‘shilgan qiymat chuqur qayta ishlash bosqichida yaratiladi (20-30%). Bu agrosanoat klasterlarining faqat xom ashyo yetishtirishda emas, balki qayta ishlash va tayyor mahsulot ishlab chiqarishda raqobatbardoshlik afzalligiga ega bo‘lishi zarurligini ko‘rsatadi. FAO [4] tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlar ham qayta ishlash ulushining yuqori bo‘lgan klasterlarning iqtisodiy barqarorligi sezilarli darajada yuqori ekanligini tasdiqlagan.

Agrosanoat klasterlarining samaradorligini baholash ko‘p o‘lchovli yondashuvni talab qiladi. Andersson va boshqalar [17] tomonidan taklif etilgan integratsion baholash tizimi iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik ko‘rsatkichlarni birlashtiradi. Shu asosda agrosanoat klasterlariga moslashtirilgan baholash ko‘rsatkichlari tizimi ishlab chiqilgan (3-jadval).

3-jadval. Agrosanoat klasterlari samaradorligini baholash ko‘rsatkichlari tizimi[5]

Ko‘rsatkich guruhi	Ko‘rsatkichlar	O‘lchash birligi	Maqsadli qiymat
Iqtisodiy samaradorlik	Mehnat unumdorligi o‘sishi	Foiz (yillik)	10-15% yillik o‘sish
	Qo‘shilgan qiymat ulushi	Foiz	50% dan yuqori
	Eksport hajmi dinamikasi	AQSh dollari	Yillik 15-20% o‘sish
Ijtimoiy samaradorlik	Yangi ish o‘rinlari	Shaxslar soni	Klaster boshiga 200+ ish o‘rni
	Fermer daromadi o‘sishi	Foiz	20-35% o‘sish
Innovatsion salohiyat	ITTKI xarajatlari ulushi	Tushumga nisbatan foiz	2-5% tushum
	Yangi texnologiyalar joriy etilishi	Texnologiyalar soni	Yiliga kamida 2-3 ta

4 Manba: Kaplinsky R., Morris M. (2001) [12], Gereffi G., Fernandez-Stark K. (2016) [13] asosida tuzilgan
5 Manba: Andersson T. va boshq. (2004) [17], FAO (2017) [4] asosida muallif ishlanmasi

3-jadvalda keltirilgan ko‘rsatkichlar tizimi agrosanoat klasterlarining ko‘p tomonlama faoliyatini aks ettiradi. Andersson va boshqalar [17] ta’kidlaganidek, faqat iqtisodiy ko‘rsatkichlarga tayanish klasterning haqiqiy samaradorligini to‘liq baholay olmaydi. Ijtimoiy va innovatsion ko‘rsatkichlarning kiritilishi klaster rivojlanishining barqarorligini ta’minlash uchun zarurdir. FAO [4] tadqiqotlari fermer daromadi o‘sishining 20-35 foiz oralig‘ida bo‘lishini muvaffaqiyatli klaster faoliyatining asosiy indikatori sifatida belgilagan.

Zamonaviy agrosanoat klasterlarining raqobatbardoshligi tobora ko‘proq innovatsion imkoniyatlarga bog‘liq bo‘lib bormoqda. Giuliani, Pietrobelli va Rabellotti [10] ning tadqiqotlari klasterlarda bilim almashish tarmoqlarining innovatsion faoliyatga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sirini isbotlagan. Agrosanoat klasterlarida innovatsion boshqaruv bir nechta asosiy yo‘nalishni qamrab oladi.

Birinchidan, texnologik innovatsiyalar — zamonaviy qishloq xo‘jaligi texnologiyalarini joriy etish, aniq dehqonchilik (precision agriculture) usullarini qo‘llash va biotexnologik yangiliklar agrosanoat klasterlarining hosildorligini oshirishga xizmat qiladi. Jahon banki [24] ma’lumotlariga ko‘ra, aniq dehqonchilik texnologiyalarini qo‘llagan klasterlarda resurs sarfi o‘rtacha 15-20 foizga kamaygan, hosildorlik esa 10-25 foizga oshgan.

Ikkinchidan, tashkiliy innovatsiyalar — klaster boshqaruvida raqamli platformalar va ma’lumotlar tahlili tizimlarini joriy etish boshqaruv qarorlarining sifatini oshiradi. Blockchain texnologiyalari asosidagi traceability (izlanish) tizimlari mahsulot xavfsizligi va sifat nazoratini yaxshilashda muhim vosita sifatida tan olingan [25].

Uchinchidan, ijtimoiy innovatsiyalar — fermerlar va klaster ishtirokchilari o‘rtasida bilim almashish platformalari, kooperativ ta’lim dasturlari va mentorlik tizimlari inson kapitalini rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Sonobe va Otsuka [16] ning tadqiqotlari ko‘rsatganidek, ta’lim va malaka oshirish dasturlari klaster ishtirokchilarining innovatsion faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Agrosanoat klasterlarida innovatsion boshqaruvning yana bir muhim jihati — klaster ichidagi bilim aylanishi (knowledge spillover) mexanizmlarini boshqarishdir. Marshall [8] tomonidan aniqlangan tashqi samaradorlik effektlari zamonaviy klasterlarda maqsadli ravishda boshqarilishi mumkin. Bu maqsadda ilmiy-tadqiqot markazlari, universitetlar va korxonalar o‘rtasida uchlik heliks (triple helix) modeli asosida hamkorlik platformalari tashkil etiladi.

O‘zbekistonda agrosanoat klasterlarini rivojlantirish tajribasi jahon amaliyotidagi turli modellarning elementlarini o‘zida mujassam etadi. 2017-yildan boshlab amalga oshirilgan islohotlar natijasida paxta-to‘qimachilik, meva-sabzavotchilik va boshqa yo‘nalishlarda klaster tashkilotlari tashkil etilgan [7]. Nazariy tahlil asosida O‘zbekiston uchun eng maqbul model gibrid xarakterga ega bo‘lishi, ya’ni davlat-xususiy sheriklik va tarmoqli boshqaruv elementlarini birlashtirishi maqsadga muvofiq ekanligi aniqlanadi.

Solvell [15] tomonidan taklif etilgan klaster tashabbusi hayot sikli modeli O‘zbekiston kontekstida alohida ahamiyat kasb etadi. Bu modelga ko‘ra, klaster rivojlanishining dastlabki bosqichlarida davlatning faol ishtiroki zarur bo‘lib, yetuklik bosqichiga o‘tish jarayonida xususiy sektorning roli ortib borishi lozim. O‘zbekistondagi agrosanoat klasterlari hozirda shakllanish va o‘sish bosqichlarida bo‘lib, bu davrda davlat tomonidan institutsional qo‘llab-quvvatlash, infratuzilmaviy investitsiyalar va eksportni rag‘batlantirish mexanizmlarining taqdim etilishi muhim ahamiyatga ega.

Lindqvist va boshqalar [18] tomonidan ishlab chiqilgan klaster xaritalash metodologiyasi O‘zbekistonning mintaqaviy xususiyatlarini hisobga olgan holda qo‘llanilishi mumkin. Har bir viloyatning tabiiy-iqlim sharoitlari, ishlab chiqarish an’analari va infratuzilma imkoniyatlari asosida klaster ixtisoslashuvini aniqlash va maqsadli rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish samarali boshqaruvning muhim sharti hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot jarayonida agrosanoat klasterlarini shakllantirish va boshqarishning nazariy yondashuvlari tizimli ravishda tahlil qilindi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, agrosanoat klasterlari vertikal integratsiya, tarmoqli va gibrid modellar asosida tashkil etilishi mumkin. Vertikal model yagona boshqaruv va resurslar markazlashuvini ta’minlaydi, tarmoqli model esa mustaqil ishtirokchilar o‘rtasidagi shartnomaviy hamkorlikka asoslanadi. Gibrid model ushbu ikki yondashuv elementlarini birlashtirgan holda boshqaruv barqarorligi va tashkiliy moslashuvchanlikni ta’minlaydi.

Ishlab chiqilgan boshqaruv modeli klaster faoliyatini bosqichma-bosqich tashkil etishni nazarda tutadi: tashabbusni shakllantirish, strategik rejalashtirish, tashkiliy tuzilmani yaratish, operatsion boshqaruv hamda monitoring va baholash. Ushbu ketma-ketlik boshqaruv jarayonining izchilligini ta’minlaydi.

Qiymat zanjiri tahlili chuqur qayta ishlash bosqichida yuqori qo‘shilgan qiymat shakllanishini ko‘rsatdi. Shu sababli klaster faoliyatini xom ashyo yetishtirish bilan cheklamasdan, qayta ishlash, qadoqlash va realizatsiya bosqichlarini kengaytirish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Klaster samaradorligini baholashda iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda ijtimoiy va innovatsion mezonlarni ham hisobga olish zarur. Mehnat unumdorligi, qo‘shilgan qiymat ulushi, ish o‘rinlari yaratish va texnologik yangilanish darajasi kompleks baholash tizimining asosiy tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Agrosanoat klasterlarining barqaror rivojlanishi innovatsion boshqaruv mexanizmlariga bog‘liq. Texnologik yangilanish, raqamli boshqaruv vositalari va bilim almashish tizimlari klaster ichidagi hamkorlik samaradorligini oshiradi.

Tadqiqot asosida quyidagi amaliy yo‘nalishlar taklif etiladi. Agrosanoat klasterlarini shakllantirishda gibrid boshqaruv modelini qo‘llash, boshqaruv jarayoniga bosqichma-bosqich monitoring tizimini joriy etish, qiymat zanjirini chuqurlashtirish orqali qayta ishlash ulushini oshirish, ilmiy muassasalar va ishlab chiqarish subyektlari o‘rtasidagi hamkorlikni kengaytirish hamda mintaqaviy ixtisoslashuv asosida klaster xaritalash tadqiqotlarini amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Ushbu yo‘nalishlar agrosanoat klasterlarining iqtisodiy samaradorligi va boshqaruv izchilligini ta’minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Porter M.E. Clusters and the New Economics of Competition // Harvard Business Review. — 1998. — Vol. 76, No. 6. — P. 77-90. https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition
2. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. — New York: Free Press, 1990. — 855 p. https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=6105
3. UNIDO. The UNIDO Approach to Cluster Development: Key Principles and Project Experiences for Inclusive Growth. — Vienna: UNIDO, 2013. https://www.unido.org/sites/default/files/2013-07/cluster_development_0.pdf
4. FAO. The State of Food and Agriculture: Leveraging Food Systems for Inclusive Rural Transformation. — Rome: FAO, 2017. https://www.fao.org/3/i7658e/i7658e.pdf
5. OECD. Cluster Policies and Smart Specialisation Strategies. — Paris: OECD, 2013. https://www.oecd.org/sti/outlook/e-outlook/stipolicyprofiles/competencestoinnovate/clusterpolicies.htm
6. European Commission. Evaluation of the Impact of the CAP on Generational Renewal, Local Development and Jobs in Rural Areas. — Brussels, 2021. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en
7. Marshall A. Principles of Economics. — London: Macmillan, 1920. — 8th edition. https://www.econlib.org/library/Marshall/marP.html
8. Schmitz H., Nadvi K. Clustering and Industrialization: Introduction // World Development. — 1999. — Vol. 27, No. 9. — P. 1503-1514. https://doi.org/10.1016/S0305-750X(99)00072-8
9. Giuliani E., Pietrobelli C., Rabellotti R. Upgrading in Global Value Chains: Lessons from Latin American Clusters // World Development. — 2005. — Vol. 33, No. 4. — P. 549-573. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2005.01.002
10. Ketels C. Cluster Mapping as a Tool for Development // Institute for Strategy and Competitiveness, Harvard Business School. — 2017. https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=53186
11. Kaplinsky R., Morris M. A Handbook for Value Chain Research. — Brighton: IDS, 2001. https://www.ids.ac.uk/download.php?file=files/Wp293.pdf
12. Gereffi G., Fernandez-Stark K. Global Value Chain Analysis: A Primer. — Duke University CGGC, 2016. https://gvcc.duke.edu/wp-content/uploads/Duke_CGGC_Global_Value_Chain_GVC_Analysis_Primer_2nd_Ed_2016.pdf
13. European Cluster Observatory. European Cluster Panorama 2020. — European Commission, 2020. https://clustercollaboration.eu/eu-cluster-panorama
14. Solvell O. Clusters — Balancing Evolutionary and Constructive Forces. — Stockholm: Ivory Tower Publishers, 2008. https://www.clusterobservatory.eu/system/modules/com.gridnine.opencms.modules.eco/providers/getpdf.jsp?uid=100146
15. Sonobe T., Otsuka K. Cluster-Based Industrial Development: An East Asian Model. — London: Palgrave Macmillan, 2006. https://doi.org/10.1057/9780230596061
16. Andersson T., Schwaag-Serger S., Sorvik J., Hansson E.W. The Cluster Policies Whitebook. — Malmo: IKED, 2004. https://www.clusterportal-bw.de/downloads/publikation/Cluster-Policies-Whitebook/
17. Lindqvist G., Ketels C., Solvell O. The Cluster Initiative Greenbook 2.0. — Stockholm: Ivory Tower Publishers, 2013. https://www.clusterobservatory.eu/system/modules/com.gridnine.opencms.modules.eco/providers/getpdf.jsp?uid=100282
18. Berkinov B.B. Paxta-to‘qimachilik tarmog‘ida klaster yondashuvini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari // O‘zbekiston iqtisodiy axborotnomasi. — 2019. — №4. — B. 45-52. https://cedr.uz/
19. Rasulev A., Trostyanskiy I. Agrosanoat kompleksida integratsiyalashgan tuzilmalar samaradorligi // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. — 2020. — №3. — B. 12-21. https://iqtisodiyot.tsue.uz/
20. Bertalanffy L. von. General System Theory: Foundations, Development, Applications. — New York: George Braziller, 1968. https://monoskop.org/images/7/77/Von_Bertalanffy_Ludwig_General_System_Theory_1968.pdf
21. Huang J., Rozelle S. Agricultural Development and Policy in China. — Stanford University, 2018. https://fsi.stanford.edu/research/food_security_and_the_environment
22. Beccattini G., Rullani E. Local Systems and Global Connections: The Role of Knowledge // Phd F. Pyke, W. Sengenberger (eds.) Industrial Districts and Local Economic Regeneration. — Geneva: ILO, 1992. https://www.ilo.org/global/publications/lang--en/index.htm
23. World Bank. ICT in Agriculture: Connecting Smallholders to Knowledge, Networks, and Institutions. — Washington DC: World Bank, 2017. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/27526
24. Kamilaris A., Fonts A., Prenafeta-Boldu F.X. The Rise of Blockchain Technology in Agriculture and Food Supply Chains // Trends in Food Science & Technology. — 2019. — Vol. 91. — P. 640-652. https://doi.org/10.1016/j.tifs.2019.07.034

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 2

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz